

Lise Öğrencilerinin Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar ile İlgili Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Investigation of High School Students' Knowledge Levels on Sexually Transmitted Diseases

Nazan BÜKÜLMEZ¹, Tülay KAVLAK^{2*}, Mustafa KILAVUZ²

¹ Medical Park Tokat Hastanesi, Tokat, Türkiye.

² İstinye Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, İstanbul, Türkiye.

Özet

Bu çalışmada lise öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklar (CYBH) ile ilgili bilgi düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma tanımlayıcı tipte olup, lise son sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri, kişisel bilgi formu ve Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar ile İlgili Bilgi Testi (CYBH Bilgi Testi) kullanılarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistik yöntemlerinden sayı, yüzde, min-max; grupların karşılaştırılmasında independent simple-t testi ve anova testi uygulanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %55,9'u sağlık meslek lisesi öğrencisi olup, %76,5'inin CYBH hakkında bilgisinin olduğunu belirlenmiştir. Araştırmada öğrencilerin devam ettiği okul türü, cinsiyetleri, kaldıkları yer ve CYBH hakkında bilgi durumları ile CYBH bilgi testi doğru cevap ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$). Öğrencilerinin CYBH hakkında orta düzeyde bilgi sahibi oldukları, bilgi düzeylerinin okul türü, cinsiyetleri, kaldıkları yer ve CYBH hakkında bilgi durumlarına göre değişiklik gösterdiği saptanmıştır. Öğrencilerin CYBH hakkındaki bilgi düzeylerinin yükseltilmesi ve doğru bilgi kaynaklarına ulaşmalarında, cinsel sağlık eğitiminin önemi ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bilgi, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, öğrenciler

Abstract

In this study, it was aimed to examine the knowledge levels of high school students about sexually transmitted Infection (STI). The study is descriptive and was conducted with senior high school students. The data of the study were collected using the personal information form and the Sexually Transmitted Infection (STI)/HIV Pretest. Descriptive statistical methods such as number, percentage, min-max, independent simple-t test and anova test were used in the evaluation of the data. It was found that 55.9% of the students who participated in the study were enrolled in a health vocational high school, and 76.5% of them were educated about STI. In the study, a statistically significant difference was found between the type of school the students attended, their gender, the place of residence and their knowledge about STI and the mean correct answers of the STI knowledge test ($p<0.05$). It was determined that the students had moderate knowledge about STI and their level of knowledge varied according to their school type, gender, place of residence and their knowledge about STI. The importance of sexual health education emerges in raising the level of knowledge of students about STI and in reaching the right information sources.

Keywords: Knowledge, sexually transmitted diseases, students

Atıf için (how to cite): Bükülmez, N., Kavlak, T., Kılavuz, M. (2023). Lise öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklar ile ilgili bilgi düzeylerinin incelenmesi. Fenerbahçe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 3(2), 175-187. DOI: 10.56061/fbujohs.1172578

Gönderi Tarihi: 8.09.2022, Kabul Tarihi: 23.02.2023, Yayın Tarihi: 23.08.2023

1. Giriş

Cinsel yolla bulaşan hastalıklar (CYBH) terimi, cinsel birleşme yoluyla kazanılabilen ve bulaşabilen patojenlerin neden olduğu çeşitli sendromları ve enfeksiyonları ifade eder (Workowski ve Bolan, 2015). Dünya çapında her gün bir milyondan fazla bireyi etkilediği için halk sağlığı açısından önemli bir sağlık problemidir (Bakır ve Beji, 2015; Oluwole ve ark., 2020). Bel soğukluğu, frengi ve klamidya, herpes simpleks (HSV), insan bağışıklık yetmezliği virüsü-human immunodeficiency virus (HIV), human papilloma virüsü (HPV) ve hepatit B gibi enfeksiyonlar başta olmak üzere otuzdan fazla cinsel yolla bulaşan hastalık tipi bulunmaktadır (Amu ve Adegun, 2015). Cinsel yolla bulaşan bazı enfeksiyonlarda, enfeksiyon belirtilerinin hafif olması ya da belirti göstermemesi, korunmasız cinsel birleşme sonucu yayılımını kolaylaştırmaktadır (Samkange-Zeeb ve ark., 2011; Folasayo ve ark., 2017). Avrupa'da yaşayan 15-49 yaş grubundaki 46,8 milyon kişinin tedavi edilebilen bir cinsel yolla bulaşan enfeksiyona sahip olduğu düşünülmektedir (Karasu ve ark., 2017). Dünya genelinde her yıl, 25 yaşın altındaki gençler arasında HIV hariç 100 milyondan fazla yeni CYBH tespit edilirken, HIV tanısı alan kişilerin yarısını 15 ila 24 yaş arasındaki gençlerin oluşturduğu belirtilmektedir (Caccamo ve ark., 2017; Ziza ve ark., 2021). CYBH'ların adölesanlar ve gençlerde görülme sıklığının artması nedenleri arasında cinsel ilişkiye başlama yaşının azalması, riskli cinsel davranışlara yatkın olmaları, birden fazla cinsel partner ve madde kullanımı gibi faktörlerin rol aldığı belirtilmektedir (Bakır ve Beji, 2015; Shannon ve Klausner, 2018; Visalli ve ark., 2019). Bununla birlikte adölesan dönemde CYBH ve korunma yöntemlerine ilişkin yetersiz ve eksik bilgiler enfeksiyonların görülme sıklığını arttıran önemli faktörlerdir (Bayram Değer ve Balçı, 2018; Yıldırım ve Erbil, 2021). Adölesan dönemde cinsel yolla bulaşan bir enfeksiyona yakalanmak, yaşamın ilerleyen dönemlerinde pelvik inflamatuvar hastalık (PID), infertilite, ektopik gebelik, servikal kanser veya ölüm gibi durumlara yol açabilmektedir (Morales ve ark., 2018). Adölesan dönem sağlık alışkanlıklarının kazanıldığı, olumlu sağlık davranışlarının geliştirildiği ve yaşamın ilerleyen dönemlerindeki sağlık durumunun belirleyen bir dönem olması açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle cinsel sağlık konusundaki bilgi gereksiniminin doğru bir şekilde karşılanması gerekmektedir (Samkange-Zeeb ve ark., 2011; Ekşi ve Kömürcü, 2014; Amu ve Adegun, 2015). CYBH görülme sıklığının azaltılmasında en önemli faktörlerden bir tanesi enfeksiyonların yayılımının engellenmesidir. Bunun için özellikle gençlere cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar, bulaşma yolları, belirtileri ve korunma yöntemleri konusunda yeterli ve doğru bilgilendirmenin yapılması gerekmektedir (Samkange-Zeeb ve ark., 2011; Bayram Değer ve Balçı, 2018; Ziza ve ark., 2021). Türkiye'de 2007 yılında yapılan "Gençlerde Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Araştırması" raporunda gençlerin CYBH ve HIV/ kazanılmış immün yetmezlik sendromu- Acquired Immune Deficiency Syndrome (AIDS) belirti ve bulguları ile bu hastalıklardan korunma yöntemleri ile ilgili yeterli bilgilerinin olmadığı belirlenmiştir (Yücesan ve ark., 2018). Bununla beraber ülkemizde üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen çok sayıda çalışmada da benzer şekilde CYBH ve HIV/AIDS konusunda öğrencilerin düşük veya orta düzeyde bilgiye sahip oldukları, iyi düzeyde bilgiye sahip olduğu belirlenen gençlerin ise sağlık-tıp ilgili bir bölüme devam ettikleri belirtilmektedir (Özalp ve ark., 2012; Karasu ve ark., 2017; Yıldırım ve Erbil, 2021). Cinsel sağlık eğitimi Avrupa ve Amerika'da lise düzeyindeki okulların müfredatında yer almakta olup, gençlerin erken dönemde cinsel sağlık/üreme sağlığı konusundaki bilgi ve farkındalıklarının artırılması amaçlanmıştır (Samkange-Zeeb ve ark.,

2011). Ülkemizde bulunan liselerde cinsel sağlık/üreme sağlığı eğitimi normal müfredat kapsamında yer almamakla birlikte, sağlık meslek liselerinde yer alan bazı dersler kapsamında CYBH konusunda eğitim sağlanmaktadır. Bu nedenle farklı liselerde öğrenim gören öğrencilerin CYBH konusundaki bilgi düzeylerinin belirlenmesini bu konudaki verilen eğitimin önemini ortaya çıkarabilmektedir. Literatür incelendiğinde lise öğrencilerinin CYBH konusundaki bilgi düzeylerini inceleyen az sayıda çalışmaya ulaşılmış olup, farklı müfredatlarda eğitim alan öğrencilere ilişkin bir çalışmaya ulaşılmamıştır. Bu nedenle çalışmamızda, lisede öğrenim gören öğrencilerin CYBH ile ilgili bilgi düzeyleri ve etkileyen faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin CYBH ile ilgili bilgi düzeyleri ve etkileyen faktörlerin incelenmesidir.

2.2. Araştırmanın Soruları

- Lise öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri ile CYBH bilgi testi doğru cevap puanları arasında ilişki var mıdır?
- Lise öğrencilerinin CYBH hakkındaki bilgi durumları ve bilgi kaynakları ile CYBH bilgi testi doğru cevap puanları arasında ilişki var mıdır?

2.3. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini 2018-2019 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Tokat ilinde bulunan iki Meslek Lisesi (Sağlık Meslek ve Anadolu Meslek lisesi) son sınıfında öğrenim gören toplam 312 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada örneklem belirlemesi yapılmamış olup, son sınıf öğrencisi olan tüm öğrencilere ulaşılması hedeflenmiştir. Araştırmaya anket uygulamasının yapıldığı günlerinde okulda olan son sınıf öğrencileri ile araştırmaya katılmayı onaylayan veya ailesi tarafından onay verilen öğrenciler dahil edilmiş, veri toplama formundaki soruları eksik yanıtlayan öğrenciler araştırma dışı bırakılmıştır. Araştırma toplam 277 öğrencinin katılımı ile tamamlanmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması ve Veri Araçları

Araştırmaya katılmayı kabul eden tüm öğrencilere veri toplama formu uygulanmıştır. Veri toplama formları iki bölümden oluşmaktadır: (1) Kişisel Bilgi Formu, (2) Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar ile İlgili Bilgi Testi.

2.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından literatür (Kara ulu ve ark, 2014; Bakır ve Beji, 2015) taranarak oluşturulan kişisel bilgi formu; katılımcılara ait bazı sosyo-demografik (yaş, aile tipi vb.) özellikleri içeren 15 soru ile sağlık ve CYBH ile ilgili bilgi durumları ve kaynaklarının değerlendirildiği 4 soru olmak üzere toplam 19 sorudan oluşmaktadır.

2.4.2. Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar (CYBH) ile İlgili Bilgi Testi

Orijinal ismi Sexually Transmitted Infection (STI)/HIV Pretest olan Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar (CYBH) Bilgi Testi, Kanada'daki eğitim kurumlarında öğrencilere verilen cinsel sağlık eğitiminin etkisinin değerlendirilmesi amacıyla oluşturulmuştur. Siyez ve Siyez tarafından 2009 yılında Türkçeye uyarlaması yapılmıştır. CYBH Bilgi Testi'nde öğrencilerin, cinsel yolla bulaşan hastalıklara ilişkin bilgilerinin sorgulandığı 36 soru bulunmaktadır. Sorular, "Doğru", "Yanlış" ve "Bilmiyorum" şeklinde yanıtlanmaktadır. Anketteki her doğru yanıt bir puan olup, maksimum 36 puan alınmaktadır. Ölçeğin Kuder-Richardson-21 (KR-21) güvenilirlik katsayısı 0.82 (katsayısının 0,7'den büyük olması güvenilirliğinin yüksek olduğunu belirtir) olarak belirtilmiştir (Siyez ve Siyez 2009). Bizim çalışmamızda ölçeğin KR-21 güvenilirlik katsayısı 0,89 olarak hesaplanmıştır.

2.5. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın her aşamasında etik ilkelere uyulmasına özen gösterilmiş ve ölçek izni alınmıştır. Araştırmanın etik açıdan uygunluğunun değerlendirilmesi amacıyla bir vakıf üniversitesinden Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kuruldan 14.03.2019 tarihinde 2019/04 sayılı ve 02 nolu karar ile izin alınmıştır. Bununla birlikte çalışmanın yapıldığı Tokat il milli eğitim müdürlüğünden 24.04.2019 tarihli ve 27001677-44-E.8114523 sayılı yazı ile gerekli izinler alınmıştır. Öğrencilere araştırma hakkında bilgi verildikten sonra araştırmaya katılmayı kabul eden 18 ve yaş üstü öğrencilerin kendisinden, 18 yaş altı öğrencilerin ise hem kendilerinden hem de ailelerden imzalı bilgilendirilmiş gönüllü onam formları alınmıştır.

2.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın kısıtlılıkları arasında verilerin öğrencilerin verdikleri bilgilerden elde edilmiş olması ve çalışmanın sadece bir ilde bulunan iki lisede öğrenim gören son sınıf öğrencilerden elde edilen verilerden oluşmasıdır. Bu nedenle elde edilen sonuçların geneli kapsamaması en önemli kısıtlılıktır.

2.7. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Veriler bilgisayar ortamında SPSS (version 22.0; SPSS Inc., Chicago, IL, USA) programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirilmiş olup, normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistik yöntemlerinden sayı, yüzde, min-max, grupların karşılaştırılmasında independent simple-t testi ve anova testi uygulanmıştır. İstatistiksel olarak $p < 0,05$ anlamlılık düzeyi olarak kabul edilmiştir.

3. Bulgular

Tablo 1'de öğrencilerin bazı sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı yer almaktadır. Öğrencilerin %55,9'u sağlık meslek lisesi, %44,1'i Anadolu meslek lisesi öğrencisidir. %88,4'ü kız öğrenci ve %59,6'sı 18 yaşındadır. Öğrencilerin annelerinin %49,1'i ilkokul mezunu ve %79,1'i çalışmamaktadır. Öğrencilerin babalarının %35,7' si ilkokul mezunu ve %94,9'u çalışmaktadır. Öğrencilerin %85,9'u ailesinin yanında yaşamaktadır.

Tablo 1. Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri (n=277)

Özellikler	n	%
Okul		
Sağlık meslek lisesi	155	55,9
Anadolu meslek lisesi	122	44,1
Yaş		
17 yıl	92	33,2
18 yıl	165	59,6
19 yıl ve üstü	20	7,2
Cinsiyet		
Kız	245	88,4
Erkek	32	11,6
Annenin Eğitim Durumu		
Okur-yazar değil	12	4,3
İlkokul mezunu	136	49,1
Ortaokul mezunu	86	31
Lise mezunu	38	13,7
Üniversite mezunu ve üstü	5	1,8
Annenin Çalışma Durumu		
Çalışıyor	58	20,9
Çalışmıyor	219	79,1
Babanın Eğitim Durumu		
Okur-yazar değil	3	1,1
İlkokul mezunu	99	35,7
Ortaokul mezunu	70	25,3
Lise mezunu	70	25,3
Üniversite mezunu ve üstü	35	12,6
Babanın Çalışma Durumu		
Çalışıyor	263	94,9
Çalışmıyor	14	5,1
Kaldığı Yer		
Ailenin yanı	238	85,9
Yurt	38	13,7
Akrabalar	1	0,4

Tablo 2'de öğrencilerin sağlık ve CYBH hakkında bilgi kaynaklarına yer verilmiştir. Öğrenciler sağlıkla ilgili konularda %69,7'si medyadan, %50,9'u sağlık personelinden, %37,5'i ailesinden, %24,9'u okuldaki derslerden, %14,4'ü arkadaşlarından, %10,1'i kitap ve broşürlerden, %10,1'i seminerler, konferanslardan bilgi edindiği belirlendi. Öğrencilerin %76,5'inin CYBH hakkında bilgi sahibi olduğunu belirlendi. CYBH hakkındaki bilgi kaynaklarında öğrencilerin %69,7'si okuldaki derslerden, %30'u medyadan, %14,1'i sağlık personelinden, %13,7'si kitap/dergiden, %7,6'sı arkadaşlarından ve %1,1'i ise ailesinden bilgi aldığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin CYBH bilgi testi puan ortalaması 19,96±8,23 olarak belirlenmiştir.

Tablo 2. Öğrencileri sağlık ve CYBH hakkında bilgi kaynakları(n=277)

	n	%
Sağlıkla ilgili Bilgi Kaynakları*		
Medya (televizyon, internet vs.)	193	69,7
Sağlık personeli	141	50,9
Aile	104	37,5
Okul	79	28,5
Arkadaş	40	14,4
Kitap/dergi	31	11,2
CYBH Hakkında Bilgi Durumu		
Evet	212	76,5
Hayır	65	23,5
CYBH Hakkında Bilgi Kaynakları*		
Okul	193	69,7
Medya (televizyon, internet)	83	30,0
Sağlık personeli	39	14,1
Kitap/dergi	38	13,7
Arkadaş	21	7,6
Aile	3	1,1
	$\bar{X} \pm SS$	Min-Max
CYBH Bilgi Testi puanı	19,96 \pm 8,23	0-33

\bar{X} : Ortalama, SS: Standard Sapma Min: Minimum Max: Maksimum, * n katlanmıştır.

Tablo 3'te öğrencilerin CYBH bilgi testi doğru cevapları yer almaktadır. Öğrencilerin en fazla "CYBH şikayetleri sona erdiğinde bir doktora gitmenize gerek yoktur", "CYBH yakalanma riskini azaltabilmek için yapabileceğiniz bir şeyler vardır", "Bir kez cinsel yolla bulaşan bir hastalığa yakalandıysan aynı hastalığa tekrar yakalanmazsın", "İlk kez cinsel ilişkide bulunduğunda CYBH yakalanmazsın", "Sadece cinsel yaşamı aktif olan yetişkinler CYBH yakalanır", "Sadece eşcinsel erkekler HIV/AIDS'e yakalanır", "Birden fazla partneriniz varsa CYBH yakalanma riskiniz artar", "Dövme ya da piercing yaptırmak her zaman güvenlidir" ve "Cinsel yaşamı aktif olan kadınlar düzenli olarak doktora gitmeli ve smear testi yaptırmalı" ifadelerine doğru cevap verdikleri belirlenmiştir. Buna karşılık "Kapı kolundan, klozetten veya musluktan CYBH veya HIV/AIDS'e yakalanabilirsin", "Belli bir zaman içerisinde yalnız bir CYBH yakalanırsın", "Kişinin genital organına bakarak onun CYBH olup olmadığını söyleyebilirsiniz", "CYBH bebeğin görme engelli doğmasına neden olabilir" ve "Doğum kontrol hapları CYBH karşı koruyucu etkiye sahiptir" ifadeleri ise en az doğru bilinen ifadeler olmuştur (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrencilerin CYBH bilgi testi doğru cevapları

	DOĞRU CEVAPLAR	
	n	%
1. Kapı kolundan, klozetten veya musluktan cinsel yolla bulaşan bir hastalığa veya HIV/AIDS'e yakalanabilirsin.	110	39,7
2. İstatistikler cinsel yolla bulaşan hastalıklara yakalanan kişilerin büyük çoğunluğunun genç veya genç yetişkin olduğunu göstermektedir.	179	64,6
3. Sadece frengi ve bel soğukluğu en ciddi cinsel yolla bulaşan hastalıklar arasında yer almaktadır.	111	40,1
4. Cinsel yolla bulaşan hastalıkların belirtileri her zaman fark edilmeyebilir.	183	66,1

Tablo 3. Öğrencilerin CYBH bilgi testi doğru cevapları (devamı)

	DOĞRU CEVAPLAR	
	n	%
5. Cinsel yolla bulaşan hastalıkların belirtisi ortadan kalktığında bir doktora gitmenize gerek yoktur.	237	85,6
6. Belli bir zaman içerisinde yalnız bir cinsel yolla bulaşan hastalığa yakalanabilirsiniz.	107	38,6
7. Cinsel yolla bulaşan hastalıklara yakalanma riskini azaltabilmek için yapabileceğiniz birşeyler vardır.	229	82,7
8. Cinsel yolla bulaşan bir hastalığın tedavi edilebilmesi için 18 yaş ve üzerinde olmanız gerekir.	138	49,8
9. Bir kez cinsel yolla bulaşan bir hastalığa yakalandıysan aynı hastalığa tekrar yakalanmazsın.	194	70,0
10. İlk kez cinsel ilişkide bulunduğunda cinsel yolla bulaşan bir hastalığa yakalanmazsın.	227	81,9
11. Eğer cinsel yolla bulaşan bir hastalığın tedavisini görüyorsanız cinsel ilişkide bulunduğunuz kişilerin ismini bildirmeniz gerekir.	165	59,6
12. Cinsel yolla bulaşan bir hastalığı tedavi ettirmeniz için ebeveynlerinizin iznine ihtiyacınız yoktur.	129	46,6
13. Her zaman bir kişinin genital organına bakarak onun cinsel yolla bulaşan bir hastalığa sahip olup olmadığını söyleyebiliriz.	88	31,8
14. Cinsel yolla bulaşan hastalıkların tedavi edilmemesi kısırlığa neden olabilir.	144	52,0
15. Temiz ve titiz insanlar cinsel yolla bulaşan bir hastalığa yakalanmazlar.	145	52,3
16. Cinsel perhizi tercih eden insanlar cinsel yolla bulaşan hastalıklara kesin olarak yakalanmazlar.	112	40,4
17. Cinsel yolla bulaşan hastalıkların bazıları kolaylıkla tedavi edilebilir.	164	59,2
18. Cinsel yolla bulaşan hastalıkların hepsi tedavi edilip iyileştirilebilir.	127	45,8
19. Prezervatif (kondom) cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunmada etkiliği yüksek bir yöntemdir.	114	41,2
20. Sadece cinsel yaşamı aktif olan yetişkinler cinsel yolla bulaşan hastalıklara yakalanabilirler.	194	70,0
21. Sadece eşcinsel erkekler HIV/AIDS'e yakalanır.	216	78,0
22. Cinsel yolla bulaşan hastalıklar bebeğin görme engelli doğmasına neden olabilir.	102	36,8
23. AIDS'li bir kişiye dokunarak HIV/AIDS hastalığına yakalanabilirsiniz.	120	43,3
24. Herhangi bir kimse cinsel yolla bulaşan bir hastalığa yakalanabilir.	183	66,1
25. Cinsel açıdan tek partneri olan bir kişinin cinsel yolla bulaşan hastalığa yakalanma riski daha azdır.	171	61,7
26. Eğer birden fazla partneriniz varsa cinsel yolla bulaşan bir hastalığa yakalanma riskiniz artar.	213	76,9
27. Başka birisinin iğnesini kullanırsanız cinsel yolla bulaşan bir hastalığa yakalanabilirsiniz.	151	54,5
28. Dövme ya da piercing yaptırmak her zaman güvenlidir.	228	82,3
29. Cinsel yolla bulaşan hastalıklar sadece cinsel ilişki yolu ile geçer.	133	48,0
30. Herpes virüsü uçuklara neden olur.	135	48,7
31. Cinsel ilişkinin erken yaşlarda başlaması kadınlarda serviks kanseri riskini artırmaktadır.	154	55,6
32. Genital akıntılar kadınlar için normal bir durumdur.	153	55,2
33. Doğum kontrol hapları cinsel yolla bulaşan hastalıklara karşı koruyucu etkiye sahiptir.	97	35,0
34. Eğer partnerinizi tanıyorsanız cinsel yolla bulaşan bir hastalığa asla yakalanmazsınız.	178	64,3
35. Cinsel yaşamı aktif olan kadınlar düzenli olarak doktora gitmeli ve smear testi yaptırmalıdır.	209	75,5
36. Eğer cinsel yolla bulaşan hastalığa bir bakteri neden olduysa bu hastalık tedavi edilemez.	118	42,6

Tablo 4'te öğrencilerin bazı özellikleri ile CYBH bilgi testi doğru cevap ortalamalarının karşılaştırılması verilmiştir. Öğrencilerin devam ettiği okul tipi, cinsiyetleri, kaldıkları yer ve CYBH hakkında bilgi durumları ile CYBH bilgi testi doğru cevap ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$). Buna göre sağlık meslek lisesindeki öğrencilerin, Anadolu meslek lisesinde okuyan öğrencilere göre, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre, yurttan kalan öğrencilerin aile ve akrabaları ile kalan öğrencilere göre ve CYBH konusunda bilgi sahibi olduğunu belirten öğrencilerin bilgi sahibi olmayanlara göre CYBH bilgi testi doğru cevap ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin bazı özellikleri ile CYBH bilgi testi doğru cevap ortalamalarının karşılaştırılması

	n (%)	$\bar{X}\pm SS$	Min-Max	test	p
Okul					
Sağlık meslek lisesi	155 (55,9)	23,9±6,54	1-33	8,562*	0,000
Anadolu meslek lisesi	122(44,1)	15,71±8,23	0-32		
Yaş					
17 yıl	92(33,2)	20,12±7,86	0-33	1,006**	0,367
18 yıl	165(59,6)	20,18±8,44	0-32		
19 yıl ve üstü	20(7,2)	19,96±8,24	1-30		
Cinsiyet					
Kız	245(88,4)	24,47±5,36	0-33	3,351*	0,001
Erkek	32(11,6)	19,38±8,37	12-32		
Kaldığı yer					
Ailenin yanı	238(85,9)	19,11±8,27	0-32	10,404**	0,000
Yurt	38(13,7)	25,42±5,62	8-33		
Akrabalar	1(0,4)	16	16		
CYBH Hakkında Bilgi Durumu					
Evet	212 (76,5)	21,79±7,30	0-33	6,778*	0,000
Hayır	65(23,5)	14,00±8,34	0-32		
CYBH Hakkında Bilgi Kaynakları ***					
Okul	193 (69,7)	23,57±6,25	0-32	0,825**	0,738
Medya (TV, internet)	83(30,0)	20,74±7,70	0-32		
Sağlık personeli	39 (14,1)	21,59±7,53	8-33		
Kitap/dergi	38(13,7)	18,13±7,96	1-33		
Arkadaş	21(7,6)	22,62±6,67	8-31		
Aile	3(1,1)	21,33±1,97	9-30		

*Simple t testi, **One-way anova testi, $p<0,05$, *** n katlanmıştır.

4. Tartışma

Adölesan dönem, kişinin yaşamının geri kalan dönemindeki sağlık durumunu etkileyebilecek sağlık davranışlarının kazanıldığı önemli bir yaşam dönemidir (Dehne ve Riedner, 2001; Bakır ve Beji, 2015; Bayram Değer ve Balçı, 2018). Dünyada ve ülkemizde genç nüfus sayısındaki artış ve ilk cinsel ilişki yaşının giderek azalması gibi nedenler gençlerde üreme sağlığı sorunlarını görülme oranının sıklığını arttırmaktadır (Workowski ve Bolan, 2015; Zizza ve ark., 2021). Özellikle 15-24 yaş arasındaki gençlerde görülen cinsel yolla bulaşan hastalık oranlarındaki artışın gençlerin CYBH enfeksiyonu ve önlenmesi konusunda bilgilerinin azalması ve uygun eğitim eksikliği ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Workowski ve Bolan, 2015; Voyiatzaki ve ark., 2021). Çalışmamıza katılan öğrencilerin CYBH bilgi testi doğru cevap ortalamasının 19,96±8,23 olduğu ve %76,5'inin CYBH hakkında bilgi sahibi olduğu

belirlenmiştir. İtalya'da yapılan bir çalışmada sağlıkla ilgili bir lisede öğrenim gören öğrencilerin %39,2'si, sağlık dışı eğitim veren bir lisedeki öğrencilerin ise %28,3'ünün CYBH ve HIV hakkında yeterli bilgi sahibi olduğu belirtilmiştir (Zizza ve ark., 2021). Lise ve üniversite öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar ve riskli davranışlar konusundaki bilgilerinin değerlendirildiği bir çalışmada ise lise öğrencilerin %51,8'i anket sorularına doğru cevap verirken üniversite öğrencilerinin %60,8'i doğru cevap verdiği saptanmıştır (Visalli ve ark., 2019). Yapılan başka bir Endonezya'da yapılan bir çalışmada adölesanların %50'sinin CYBH konusunda, %55,6'sının ise AIDS ile ilgili bilgisinin olduğu tespit edilmiştir (Pradnyani ve ark., 2019). Ülkemizde yapılan çalışmalarda CYBH konusunda lise düzeyindeki adölesanlarla yapılmış az sayıda çalışmaya ulaşılmış olup, çalışmalarda adölesanların cinsel yolla bulaşan hastalıklar, HIV, AIDS hakkındaki bilgi düzeylerinin düşük-orta düzeyde olduğu belirtilmektedir (Topbaş ve ark., 2003; Oğuzkaya Artan ve Baykan, 2010; Kara Ulu ve ark., 2014; Özdemir ve ark., 2021). Ülkemizde cinsel yolla bulaşan hastalıklara ilişkin yapılan çalışmalar daha çok üniversite öğrencileri ile yürütülmüş olup, bu çalışmalarda gençlerin bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu, bununla beraber bilgi düzeyi orta ve yeterli düzeyde olan öğrenciler sağlık ile ilgili bölümdeki öğrenciler olduğu belirtilmektedir (Siyez ve Siyez, 2009; Bakır ve Beji, 2015; Irmak Vural ve ark., 2015; Yıldırım ve Erbil, 2021). Çalışmamızda literatür ile uyumlu olarak öğrencilerin büyük çoğunluğunun CYBH konusundaki bilgisi olduğunu belirttiği buna karşılık öğrencilerin CYBH hakkında orta düzeyde bilgi sahibi olduğu saptanmıştır. CYBH konusunda bilgi sahibi olan öğrenci sayısının fazla olmasının yine literatür ile benzer bir şekilde çalışmanın bir bölümünün sağlıkla ilgili bir meslek lisesinde yapılmış olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Cinsel yolla bulaşan hastalıklar üreme sağlığını etkileyen en önemli faktörlerden biridir. Yapılan çalışmalarda adölesan dönemde CYBH için en önemli risk faktörlerinden bir tanesi gençlerin bu konudaki bilgi eksikliği olarak belirlenmiştir (Samkange-Zeeb ve ark., 2011; Demir ve Şahin, 2014; Caccamo ve ark., 2017). Almanya'da ergen öğrenciler ile yapılan bir çalışmada öğrencilerin CYBH ile ilgili bilgi kaynakları %72,0 biyoloji dersi %55,0 aile, %41,2 radyo programları, %37,5 internet kaynaklarından olduğu tespit edilmiştir (Samkange-Zeeb ve ark., 2011). İtalya'da hem lise hem de üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada ise lise öğrencilerinin CYBH konusundaki bilgi kaynaklarında ilk sıralarda internet ve televizyon yer alırken, üniversite öğrencilerinin büyük bir bölümünün sağlık personelinin bilgi edindiği belirlenmiştir (Visalli ve ark., 2019). Kuzey Kıbrıs'ta yapılan bir çalışmada üniversite öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklar ile ilgili bilgi edinme kaynakları %34,4 okul, %31,1 internet kaynakları, %18,0 televizyon/radyo programlarından olduğu bulunmuştur (Akalpler ve Eroğlu, 2015). Konya'da üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada CYBH ile ilgili bilgi edinme kaynakları, %36,4 internet kaynakları, %23,8 sağlık çalışanları, %19,4 dergi, gazete, kitaplardan bilgi edindiği bulunmuştur (Sayar ve Yazar, 2021). İlköğretim ve lise öğrencilerin AIDS'e ile ilgili bilgi edinme kaynağı %65 ile televizyon, azalan oran ile gazete ve aile olduğu bulunmuştur (Çaltık Yılmaz ve Başkan, 2015). Yapmış olduğumuz çalışmada öğrencilerin %69,7'sinin okuldaki derslerden ve %30'unu medyadan (televizyon, internet gibi) bilgi sahibi olduğu belirlenmiştir. Adölesan dönemde cinsel sağlık ve üreme sağlığı konusundaki doğru bilgilerin edinilmesi sadece CYBH için değil sağlıklı bir toplumun oluşmasını sağlayacak önemli bir faktördür. Çalışmamızda öğrencilerin bilgi kaynağının ilk sırada okuldaki derslerinin olması olumlu bir faktör

olarak değerlendirilmekle beraber ikinci sırada medyanın yer alması literatürde yer alan çalışmalarla benzer ve dikkat çekicidir. Bu sonuçların, adölesanların CYBH hakkında doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmalarının sağlık profesyonelleri tarafından yapılacak bilgilendirme ve eğitimin önemini vurguladığı düşünülmektedir.

Çalışmamızda öğrencilerin bilgi testinde en fazla doğru cevap verdiği ifadeler cinsel yolla bulaşan hastalıklar için risk faktörleri ve belirtileri olurken, hastalıkların bulaş yolları ve etkileri daha az doğru cevaplanan ifadeler olmuştur. Bununla beraber “Kapı kolundan, klozetten veya musluktan CYBH veya HIV/AIDS’e yakalanabilirsin”, “CYBH bebeğin görme engelli doğmasına neden olabilir” ve “Doğum kontrol hapları CYBH karşı koruyucu etkiye sahiptir” ifadelerine yanlış cevap verme oranlarının da yüksek olması dikkat çekicidir. Ülkemizde yapılan bazı çalışmalarda da benzer şekilde öğrencilerin doğum kontrol haplarının CYBH’a karşı koruyuculuğu, bu hastalıkların anneden bebeğe geçme durumu ve özellikle HIV/AIDS’in bulaşma şekline ilişkin yanlış bilgilere sahip oldukları belirlenmiştir. (Siyez ve Siyez, 2009; Bakır ve Beji, 2015; Çalışkan ve ark., 2015; Akalpler ve Eroğlu, 2015). Bu sonuçların öğrencilerin CYBH hakkında orta düzeyde bilgi sahibi olmalarından kaynaklandığı düşünülmekle birlikte adölesan ve gençlere verilecek planlı eğitimlerin yanlış bilgilerin düzeltilmesinde ve sağlıklı toplumların oluşturulmasındaki önemi ortaya çıkmaktadır.

Çalışmamızda sağlık meslek lisesindeki öğrencilerin, Anadolu meslek lisesinde okuyan öğrencilere göre, CYBH konusunda bilgisi olduğunu belirten öğrencilerin, bilgisi olmadığını belirten öğrencilere göre CYBH bilgi testi doğru cevap ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Literatürde yer alan bazı çalışmalarda öğrencilerin okul türlerinin CYBH konusundaki bilgi durumlarını etkilediği ilişkin sonuçlara ulaşılmıştır. Yapılan çalışmalarda sağlıkla ilişkili bölümlerde okuyan öğrencilerin sağlık dışı bölümlerde okuyan öğrencilere göre CYBH ilişkin daha fazla bilgi sahibi olduklarını belirlemişlerdir (Siyez ve Siyez, 2009; Demir ve Şahin, 2014; Folasayo ve ark., 2017). Bunun yanında öğrencilerin yaşlarının ve eğitim seviyelerinin yükselmesinin CYBH konusundaki bilgi ve farkındalıklarını arttırdığına ilişkin sonuçlar da mevcuttur (Von Rosen ve ark., 2018; Visalli ve ark., 2019; Zizza ve ark., 2021). Çalışmamızın bir bölümünün sağlık meslek lisesi öğrencileri ile gerçekleştirilmesi ve bu okul müfredatında yer alan derslerde cinsel sağlık ve üreme sağlığına ilişkin eğitim verilmesi öğrencilerin bilgi durumlarını ve bilgi kaynaklarını etkileyen önemli bir unsur olduğu görülmektedir. Bununla beraber çalışma sonuçlarımız literatürde yer alan çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Siyez ve Siyez, 2009; Folasayo ve ark., 2017; Özkan Özdemir ve ark, 2021). Çalışmamızda öğrencilerin cinsiyeti de cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusundaki bilgi durumlarını etkileyen faktör olarak belirlenmiştir. Erkek öğrencilerin bilgi düzeyleri kız öğrencilerinden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Literatürde yer alan bazı çalışmalarda bizim çalışmamızla benzer şekilde erkek öğrencilerin bilgi düzeylerini daha yüksek olduğu (Siyez ve Siyez, 2009; Irmak Vural ve ark., 2015; Bakır ve Beji, 2015; Folasayo ve ark., 2017) belirtilirken, bazı çalışmalarda ise kız öğrencilerin bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu (Von Rosen ve ark., 201; Voyiatzaki ve ark., 2021) saptanmıştır. Araştırmalar arasındaki farklılığın, araştırmaların yapıldığı yerlerde kültürel bakış açısından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ülkemizde erkeklerin cinsellik ve cinsel yaşama ilişkin konularda kadınlardan daha serbest ve özgür olmaları, CYBH ile ilgili bilgiye ulaşmalarını kolaylaştıran bir yaklaşım olmaktadır.

5. Sonuç

Çalışmamızda öğrencilerin %76,5'i CYBH ile ilgili bilgisinin olduğunu, buna karşılık CYBH bilgi testi ortalamalarının $19,96 \pm 8,23$ olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun CYBH konusunda bilgi sahibi olduğunu belirtmesine karşılık CYBH ile ilgili orta düzeyde bilgiye sahip oldukları belirlenmiştir. Adölesan dönemde yer alan lise öğrencilerine cinsel sağlık ve üreme sağlığı konularında sağlık profesyonelleri tarafından eğitim ve danışmanlık yapılması önerilmektedir.

Çalışmamızda öğrencilerin CYBH ile ilgili bilgi kaynakları arasında okulda verilen eğitimin ilk sırada yer aldığı ve okul türünün öğrencilerin bilgi düzeylerini etkilediği saptanmıştır. Öğrencilere cinsel sağlık ve üreme sağlığına ilişkin verilen eğitimin öğrencilerin bilgi düzeylerini etkilediği belirlenmiştir. Bu sonuçlar, öğrencilere verilecek eğitimin önemini ortaya çıkarmakla birlikte, bu eğitimlerin sadece sağlıkla ilgili okul veya bölümlerde değil, tüm öğrencileri kapsayacak şekilde eğitim müfredatlarında yer alması gerekliliğini göstermektedir.

Çalışmamızda erkek öğrencilerin CYBH konusundaki bilgi düzeylerinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Adölesan dönemde cinsel sağlık ve üreme sağlığına ilişkin yapılacak eğitimde toplumun kültürel yaklaşımlarının da göz önünde bulundurulması ve kültürel faktörleri inceleyen geniş çaplı araştırmaların yapılması önerilmektedir.

Yazarların Katkısı

Konu seçimi: NB, TK; Tasarım: TK, MK, NB; Planlama: NB, TK; Veri toplama ve analiz: NB, TK; Makalenin yazımı: NB, TK, MK, Eleştirel gözden geçirme: TK, MK.

Çıkar Çatışması

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemektedir.

Kaynakça

Akalpler, Ö. & Eroğlu, K. (2015). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde üniversite öğrencilerinin sık görülen cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlara ilişkin bilgileri ve cinsel davranışları. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 2(2), 1-19.

Amu, E.O. & Adegun, P.T. (2015). Awareness and knowledge of sexually transmitted infections among secondary school adolescents in Ado Ekiti, South Western Nigeria. Journal of Sexually Transmitted Diseases, 2015, 260126. <https://doi.org/10.1155/2015/260126>

Bakır, N. & Beji, N. K. (2015). Öğrencilerinin Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar Konusundaki Bilgi Düzeyleri. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 5, 10–16.

Bayram Değer, V., Balçı E. (2018). Adölesan dönemde Üreme sağlığı, cinsellik ve cinsel eğitimin Önemi. Journal of Turkish Studies, 13(134), 1423–1448. <https://doi.org/10.7827/turkishstudies.13152>

Caccamo, A., Kachur, R. & Williams, S.P. (2017). Narrative review: sexually transmitted diseases and homeless youth—what do we know about sexually transmitted disease prevalence and risk? Sexually transmitted diseases, 44(8), 466-476. doi: 10.1097/OLQ.0000000000000633

Çalışkan, T., Çevik, C. & Ergün, S. (2015). Evaluation of the knowledge the group of university students about sexually transmitted diseases. Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi, 4(1), 27–31. <https://doi.org/10.5505/bsbd.2015.67699>

Çaltık Yılmaz, A., & Baskan, S. (2014). İlköğretim ve Lise Öğrencilerinin AIDS'e İlişkin Bilgilerinin Değerlendirilmesi. Güncel Pediatri, 12(1), 9–15. <https://doi.org/10.4274/jcp.62207>

Dehne, K.L. & Riedner, G. (2001). Sexually transmitted infections among adolescents: the need for adequate health services. *Reproductive Health Matters*, 9(17), 170–183. [https://doi.org/10.1016/s0968-8080\(01\)90021](https://doi.org/10.1016/s0968-8080(01)90021)

Demir, G., & Şahin, T. (2014). Selçuk üniversitesi öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusundaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(3), 19-24.

Ekşi, Z. & Kömürcü, N. (2014). Knowledge level of university students about sexually transmitted diseases. *Procedia, Social and Behavioral Sciences*, 122, 465–472. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.01.1374>

Folasayo, A., Oluwasegun, A., Samsudin, S., Saudi, S., Osman, M., & Hamat, R. (2017). Assessing the knowledge level, attitudes, risky behaviors and preventive practices on sexually transmitted diseases among university students as future healthcare providers in the central zone of Malaysia: A cross-sectional study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(2), 159-163. <https://doi.org/10.3390/ijerph14020159>

Kara Ulu, N., Demir, H., Taşar, M.A. & Dallar, Y.B. (2014). Ankara'da düşük sosyoekonomik düzeyi olan bir bölgedeki ergenlerin cinsel yolla bulaşan hastalıkların hakkındaki bilgi düzeyleri. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*. 9(1),32-38. <https://doi.org/10.12956/tjpd.2014.100>

Karasu, F., Göllüce, A., Güvenç, E., Dadük, S. & Tuncel, T. (2017) Hemşirelik Öğrencilerinin Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar Hakkındaki Bilgilerinin İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*. 5(1), 1-15.

Morales, A., Espada, J.P., Orgilés, M., Escibano, S., Johnson, B.T., & Lightfoot, M. (2018). Interventions to reduce risk for sexually transmitted infections in adolescents: A meta-analysis of trials, 2008-2016. *PloS One*, 13(6), e0199421. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0199421>

Oğuzkaya Artan, M., & Baykan, Z. (2010). The Evaluation of Knowledge and Influential Factors of Sexually Transmitted Diseases of Health Services Vocational College Students in Kayseri. *Turkish Bulletin of Hygiene and Experimental Biology*, 67(3), 127–133.

Oluwole, E.O., Oyekanmi, O.D., Ogunyemi, D.O., & Osanyin, G.E. (2020). Knowledge, attitude and preventive practices of sexually transmitted infections among unmarried youths in an urban community in Lagos State, Nigeria. *African Journal of Primary Health Care & Family Medicine*, 12(1), 1-7. <https://doi.org/10.4102/phcfm.v12i1.2221>

Özalp, S., Tanır, H.M., İlgin, H., Karataş, A. & İlgin, B. (2012) Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp ve Mühendislik Fakültesi Öğrencilerinin Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar ve Aile Planlaması Konusundaki Bilgi ve Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Düzce Tıp Dergisi*, 14(3), 18-21.

Özkan Özdemir, H., Tosun, S. & Sayın, S. (2021). HIV/AIDS hastalığı eğitimi sağlık meslek lisesi stajyer öğrencilerinde neyi değiştirdi. *ANKEM Dergisi*, 35(2), 33-37. <https://doi.org/10.5222/ankem.2021.033>

Pradnyani, P.E., Putra, I.G.N.E. & Astiti, N.L.E.P. (2019). Knowledge, attitude, and behavior about sexual and reproductive health among adolescents students in Denpasar, Bali, Indonesia. *GHMJ (Global Health Management Journal)*, 3(1), 31-39. <https://doi.org/10.35898/ghmj-31284>

Samkange-Zeeb, F.N., Spallek, L. & Zeeb, H. (2011). Awareness and knowledge of sexually transmitted diseases (STDs) among school-going adolescents in Europe: a systematic review of published literature. *BMC Public Health*, 11(1), 727. <https://doi.org/10.1186/1471-2458-11-727>

Sayar, S. & Yarar, S. (2021). Üniversite öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunmaya ilişkin yaklaşım ve bilgilerinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 9(2), 732-745. [https://doi.org/10.33715/inonusaglik.8317999\(2\)](https://doi.org/10.33715/inonusaglik.8317999(2))

Shannon, C.L. & Klausner, J.D. (2018). The growing epidemic of sexually transmitted infections in adolescents: a neglected population. *Current opinion in pediatrics*, 30(1), 137–143. doi:10.1097/MOP.0000000000000578.

Siyez, D.M. & Siyez, E. (2009). Üniversite öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklara ilişkin bilgi düzeylerinin incelenmesi. *Türk Üroloji Dergisi*, 35, 49–55.

Topbaş, M., Çan, G. & Kapucu, M. (2003). Trabzon'da Bazı Liselerdeki Adölesanların Aile Planlaması ve Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar Hakkındaki Bilgi Düzeyleri. *Gülhane Tıp Dergisi*, 45(4), 331-337.

Uzer Ekin, G. (2014). Lise öğrencilerinin HIV/AIDS ile ilgili bilgi düzeyi ve tutumlarının değerlendirilmesi. *Bakırköy Tıp Dergisi*, 10(1) 24–26. <https://doi.org/10.5350/btdmjb201410105>

Visalli, G., Cosenza, B., Mazzù, F., Bertuccio, M. P., Spataro, P., Pellicanò, G. F. & et. al. (2019). Knowledge of sexually transmitted infections and risky behaviours: a survey among high school and university students. *Journal of Preventive Medicine and Hygiene*, 60(2), 84–92. <https://doi.org/10.15167/2421-4248/jpmh2019.60.2.1079>

Voyiatzaki, C., Venetikou, M.S., Papageorgiou, E., Anthouli-Anagnostopoulou, F., Simitzis, P., Chaniotis, D.I. & Adamopoulou, M. (2021). Awareness, knowledge and risky behaviors of sexually transmitted diseases among young people in Greece. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(19), 10022. <https://doi.org/10.3390/ijerph181910022>

Von Rosen, F., Von Rosen, A., Müller-Riemenschneider, F., Damberg, I. & Tinnemann, P. (2018). STI Knowledge in Berlin Adolescents. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15(1), 110. <https://doi.org/10.3390/ijerph15010110>

Vural, P. İ., Bakır, N. & Oskay, Ü. (2015). Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar konusundaki bilgi düzeyleri. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 2, 58–70.

Workowski, K.A. & Bolan, G.A. (2015). Sexually Transmitted Diseases Treatment Guidelines, 2015. *Morbidity and Mortality Weekly Report: Recommendations and Reports*, 64(3), 1-137.

Yıldırım, F., & Erbil, N. (2021). Türkiye’de üniversite öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda bilgi düzeyi: Sistematik derleme. *Androloji Bülteni*, 23(3), 179-186. <https://doi.org/10.24898/tandro.2021.70893>

Yücesan, A. & Ayaz Alkaya, S. (2018). Okullarda göz ardı edilen bir konu: Cinsel sağlık eğitimi. *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 25(2), 200-209. <https://doi.org/10.17343/sdutfd.342828>

Zizza, A., Guido, M., Recchia, V., Grima, P., Banchelli, F. & Tinelli, A. (2021). Knowledge, information needs and risk perception about HIV and sexually transmitted diseases after an education intervention on Italian high school and university students. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(4), 2069-2083. <https://doi.org/10.3390/ijerph18042069>